

Бердянський державний педагогічний університет
Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Кафедра прикладної психології та логопедії

Пояснювальна записка
до магістерської роботи

на тему «**Використання дидактичних ігор та вправ у системі профілактики дислексій у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією**»

Виконала: здобувач II рівня вищої освіти, групи м26СО-3
Спеціальності 016 Спеціальна освіта
Освітньо-професійної програми
Спеціальна освіта
Спеціалізації 016.01.Логопедія.

Альона БЕЗОТОНА

Науковий керівник: канд. пед. н,
доцент кафедри прикладної психології та логопедії

Ганна МИЦИК

Рецензент: канд. пед. н., доцент
кафедри прикладної психології та логопедії

Олена РЕВУЦЬКА

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОПЕДЕВТИКИ ДИСЛЕКСІЙ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ	9
1.1. Психофізіологічна структура процесу читання в нормі: передумови засвоєння навичок читання дітьми дошкільного віку	9
1.2. Сучасний погляд на проблему попередження виникнення дислексій у дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення	16
1.3 Особливості формування навички читання у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією.....	19
Висновки до I розділу	21
РОЗДІЛ 2. ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ТА ВПРАВИ В СИСТЕМІ ПРОФІЛАКТИКИ ДИСЛЕКСІЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРІЄЮ	23
2.1. Визначення та класифікація дидактичних ігор та вправ для дітей старшого дошкільного віку.	23
2.2. Роль дидактичних ігор та вправ у формуванні передумов до опанування навичок читання	29
Висновки до II розділу	32
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ КОРЕКЦІЙНО-ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ	34
3.1. Організація корекційно-розвиткової роботи з попередження дислексій	34
3.2. Система дидактичних ігор та вправ, спрямованих на попередження проявів дислексичних помилок у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією	38
3.3. Методичні рекомендації щодо використання «Системи	

дидактичних ігор та вправ, спрямованих на попередження проявів дислексичних помилок у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією»	44
Висновки до III розділу	48
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Читання, як відомо, є одним із видів писемного мовлення. Воно являє собою складний психофізіологічний процес, що включає дію таких вищих психічних функцій, як смислове сприйняття, увага, пам'ять і мислення. Цей процес ґрунтується на взаємодії різних аналізаторів, таких як зоровий, мовленнєво-руховий та слуховий. Важливо зазначити, що порушення їх роботи може призвести до розвитку дислексії, що є частковим розладом процесу читання та проявляється в повторюваних помилках [6].

До проблем порушень читання в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, зокрема до порушень читання, звертались такі науковці, як: Ахутіна Т. В., Боднар Н. М. [4], Бурлакова М. К., Вавіна Л. С. [5], Єгоров Т. Г., Залізник А. М. [7], Іншакова О. Б., Корнев О. М., Новікова Ю. В., Лалаєва Р. І. та ін. На сучасному етапі до них приєдналися Данілавічюте Е. А., Ільяна В. М. [8-12], Махоня В. І. [17], Рібцун Ю. В. [24-34], Русецька М. М., Савінова Н. В., Солдатова А., Ревуцька О., Малуєва Т. [35], Тарасун В. В. [36], Шеремет М. К. [41] та ін. Вони приділяли увагу питанням виявлення, профілактики та корекції порушень читання в дітей з мовленнєвими вадами та в психофізичному розвитку, шукали шляхи науково-методичного забезпечення навчання дітей означеної категорії.

Дислексія є достатньо розповсюдженою серед порушень писемного мовлення у дітей молодшого шкільного віку. Причин тому безліч (системні порушення усного мовлення (Колповська І. К., Спірова Л. Ф.), несформованість фонематичної системи (Левіна Р. Є.), уповільненість та утруднення процесу «рядоутворення та рядоговоріння» (Мухін С. С.) недорозвиток аналітико-синтетичних процесів (Ляпідевський С. С.) та ін). Однією з можливих причин є дизартрія – порушення звуковимови, яке виникає внаслідок органічного ураження центральної нервової системи та обумовлене недостатністю іннервації мовленнєвого апарату. Діти з

дизартричними порушеннями мають особливості в розвитку пізнавальної сфери, що напряму впливає на рівень успішності опанування ними навичками читання. За таких обставин, вкрай важливим є своєчасне виявлення передумов виникнення дислексичних помилок у дітей старшого дошкільного віку та проведення з ними пропедевтичної роботи у цьому напрямі. Ігнорування цих передумов розвитку у дошкільному віці може призвести до негативних психосоціальних наслідків у майбутньому.

Оскільки гра – є провідним видом діяльності в цьому віці, то цілком доцільно будувати корекційно-розвиткову та попереджувальну роботу саме на ній. Найрозповсюдженішим різновидом серед тих, що використовують на заняттях з дітьми в освітньому процесі в закладі дошкільної освіти – це дидактичні ігри, зокрема, вправи. Вони сприяють активізації інтересу дитини до мовлення, закріпленню навичок використання мовленням у процесі комунікації, збагаченню словника, розвитку граматичного компоненту мовлення, його зв'язності, дозволяють вчитись та розвиватись у невимушеній та цікавій формі.

Відтак, усвідомлення значущості окресленої проблеми спонукало до вибору теми наукового дослідження : **«Використання дидактичних ігор та вправ у системі профілактики дислексій у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією».**

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні та розробці системи дидактичних ігор та вправ, спрямованих на попередження прояву дислексичних помилок у дітей з дизартрією під час їх навчання в закладі загальної середньої освіти. Відповідно до мети дослідження визначено наступні **завдання**:

- проаналізувати психолого-педагогічну і спеціальну літературу з проблеми використання дидактичних ігор та вправ у системі профілактики дислексій у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією;

- визначити психофізіологічну структуру процесу читання в нормі та основні передумови засвоєння навичок читання дітьми дошкільного віку;

– обґрунтувати доцільність проведення профілактичної роботи з дітьми старшого дошкільного віку з дизартрією з метою попередження прояву дислексичних помилок під час їх навчання в закладі загальної середньої освіти;

– розробити систему дидактичних ігор та вправ, спрямованої на попередження прояву дислексичних помилок у дітей з дизартрією під час їх навчання в закладі загальної середньої освіти; розробити методичні рекомендації щодо застосування цієї системи в корекційно-розвитковій роботі учасниками освітнього процесу.

Об’єкт дослідження – процес формування навичок читання у дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – профілактика дислексій у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією з використанням спеціальних дидактичних вправ та ігор.

Теоретико-методологічну базу дослідження склали: вчення про мову як знакову систему (Ф. М. Березін, Б. М. Головін, А. Грищенко, О. М. Леонтєв, Л. І. Мацько, В. В. Німчук, О. М. Шахнарович та ін.), практичний взаємозв’язок мовлення та мислення (Д. Браун, Дж. С. Брунер, Л. С. Виготський, Дж. Грін, М. І. Жинкін, О. О. Леонтєв, Ж. Піаже, Д. А. Слобін, О. М. Шахнарович та ін.); психолінгвістичний підхід до аналізу мовленнєвого розвитку дитини і його формування у процесі нормального та порушеного онтогенезу (Н. М. Анастасова [1], Н. С. Жукова, О. О. Леонтєв, Ж. Піаже, Є. Ф. Соботович, Ф. А. Сохін, В. В. Тищенко, А. Г. Тамбовцева, О. М. Шахнарович, Н. М. Юрьєва, Y. Lyndina, Z. Martynyuk, V. Tovstohan, A. Babichenko, H. Mytsyk, I. Samoilenko [43], O. Piddubna, A. Maksymchuk, D. Lytvychenko, O. Revutska, M. Moskalenko, O. Sopina [45] та ін.); вчення про попередження та корекцію порушень мовленнєвого розвитку у дітей із загальним недорозвитком мовлення (Л. С. Волкова, Б. М. Гріншпун, Н. С. Жукова, В. М. Ільяна [8-12], Р. Є. Левіна, Р. І. Лалаєва, Лопатіна Г. О., Липач А. С. [16], О. М. Мастюкова, Є. Ф. Соботович, В. В. Тарасун, Т. Б.

Філічева, Н. О. Чевельова, Г. В. Чиркіна, М. К. Шеремет [41] та ін.), положення про використання сучасних цифрових технологій в корекційно-розвитковій роботі (Мицик Г. М., Бабіченко А. Д. [18; 20; 21]); теоретико-методологічні засади формування професійної компетентності майбутніх вчителів спеціальної освіти (Лопатіна Г. О. [15], Цибуляк Н.Ю. [38], Mytsyk H. [19; 22; 23; 44]).

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що розроблена система дидактичних ігор та вправ сприятиме попередженню прояву дислексичних помилок у дітей з дизартрією під час їх навчання в закладі загальної середньої освіти; надані методичні рекомендації щодо її використання забезпечать індивідуалізований підхід до дітей старшого дошкільного віку з дизартрією, з врахуванням конкретних їх потреб і можливостей, залучення їх батьків у корекційно-педагогічний процес та надання їм підтримки у сприянні розвитку мовлення своїх дітей вдома.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й розв'язання завдань використано комплекс методів: *системний аналіз* психолого-педагогічної і спеціальної літератури з проблеми використання дидактичних ігор та вправ у системі профілактики дислексій у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією; *систематизація* різних поглядів науковців на проблему, що досліджується; *вивчення* наявних сучасних підходів попередження та корекції дислексій у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями; *узагальнення* результатів проведеного наукового теоретичного дослідження; *опис* запропонованої системи дидактичних ігор та вправ, які сприятимуть попередженню прояву дислексичних помилок у дітей з дизартрією та *моделювання* – для структуризації та написання методичних рекомендацій щодо її використання учасниками освітнього процесу.

Практичне значення наукової роботи полягає в розробці «Системи дидактичних ігор та вправ, спрямованої на попередження прояву дислексичних помилок у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією» та

«Методичних рекомендацій щодо використання системи дидактичних ігор та вправ, спрямованої на попередження прояву дислексичних помилок у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією учасниками освітнього процесу».

Висновки, зроблені в магістерській роботі, підкреслюють необхідність та обґрунтованість використання розробленої системи дидактичних ігор та вправ для попередження дислексичних помилок. Результати дослідження можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових розвідок у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Структура роботи: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел. Загальний обсяг наукової роботи становить 82 сторінки, із яких основний текст – 51 сторінка. Робота містить 1 таблицю. Список літератури містить 45 джерел, 3 з яких – англійською мовою.

ВИСНОВКИ

У науковій роботі здійснено теоретичне дослідження проблеми організації та проведення профілактичної роботи з дітьми старшого дошкільного віку з дизартрією з метою попередження прояву дислексичних помилок під час їх навчання в закладі загальної середньої освіти. Реалізовані мета і завдання надають змогу зробити загальні висновки.

Так, відповідно до першого завдання – проаналізовано психолого-педагогічну і спеціальну літературу з проблеми використання дидактичних ігор та вправ у системі профілактики дислексій у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією.

Відповідно до другого завдання магістерської роботи – визначено психофізіологічну структуру процесу читання в нормі та основні передумови засвоєння навичок читання дітьми дошкільного віку.

Вказано на те, що читання – це складний психофізіологічний процес, у якому беруть участь зоровий, мовленнєво-руховий та мовленнєво-слуховий аналізатори. Процес читання відбувається за допомогою аналітико-синтетичної діяльності й при своєму становленні проходить чотири послідовні етапи: спочатку дитина опановує буквені позначення, потім пропонуються завдання на встановлення зв'язка між графемою та фонемою (звуком); далі дитина оволодіває буквою в процесі читання (відбувається повільне злиття букв у склади); етап поскладового читання, оволодіння цілісними синтетичними прийомами читання, і на сам кінець – оволодіння синтетичним читанням (словами та їх групами) – читець синтезує слова в речення і фрази в єдиний контекст.

До передумов формування навички читання віднесено: розвиненість сукцесивних та симультанних операцій; сформованість усного мовлення (діалогічного та монологічного); достатній рівень розвитку просторового орієнтування, зорової пам'яті (мнезису) та гнозису, фонематичного сприймання й аналізу, лексико-граматичної сторони мовлення, загальної та

дрібної моторики; сформованість навичок самоконтролю та довільної діяльності; збережений інтелект.

Констатовано, що їх відставання призводить до виникнення в дітей молодшого шкільного віку часткового розладу процесу читання, що проявляється в повторюваних помилках стійкого характеру.

Відповідно до третього завдання – висвітлено особливості формування навичок читання у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією, що обумовлено етіопатогенезом самого мовленнєвого порушення. Наголошено на необхідності раннього виявлення схильності в дітей старшого дошкільного віку до часткового розладу процесу читання та пошуку ефективних методів впливу на них під час навчання з профілактичною метою. Особливо актуальним вирішення цього питання є для дошкільників, які мають такі порушення мовлення як дизартрія.

Відповідно до четвертого задання було схарактеризовано особливості організації корекційно-розвиткової роботи з попередження дислексій у дітей старшого дошкільного віку. Звернено увагу на те, що перед початком її побудови слід провести обстеження дітей для виявлення рівня розвитку базових операцій та функцій, що лежать в основі формування навички читання дітей старшого дошкільного віку (усного мовлення, фонетико-фонематичної сторони, лексико-граматичного аналізу та синтезу, лексико-граматичної будови; просторових уявлень, зорового аналізу синтезу та мнезису дітей старшого дошкільного віку). Для цього нами обрано діагностичний інструментарій – методичний комплект для комплексного логопедичного обстеження дітей дошкільного віку «КЛАД» (розр. Лопатіна Г. О., Липач А. С) [15].

Вказано основні напрями проведення корекційно-розвиткової роботи з попередження дислексій. Серед таких: розвиток слухових, зорових операцій і функцій та удосконалення прогнозування. Зваживши на те, що діти з дизартрією мають загальний недорозвиток мовлення, зокрема своєрідність лексико-граматичної та вимовної сторони мовлення, розроблено та

запропоновано «Систему дидактичних ігор та вправ, спрямованих на попередження проявів дислексичних помилок у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією» за такими блоками: «Розвиток зорового гнозису та мнезису», «Розвиток просторового орієнтування», «Розвиток фонематичних уявлень, аналізу та синтезу», «Розвиток лексико-граматичної сторони мовлення».

Де у першому блоці Системи («Розвиток зорового гнозису та мнезису») були представлені вправи та ігри, спрямовані на розвиток уміння виділяти в об'єктах та предметах істотні та другорядні ознаки, зіставляти між собою; бачити зображення цілісно, складати деталі в єдине ціле; розпізнавати стилізовані зображення (по типу тіньових, накладених та зашумлених малюнків), підбирати реалістичні кольори, упізнавати обличчя; здатності запам'ятовувати та відтворювати зорові образи тощо.

Тоді як другий блок Системи зорієнтований на розвиток просторового орієнтування. Дібрані вправи та ігри були спрямовані на повтор та закріплення знань дітей про схему власного тіла, визначення і словесне позначення просторового розташування предметів (праворуч від мене, попереду, зліва від мене і т.д.), вправління вміння проводити просторовий аналіз, синтез, виявляючи взаєморозташування частин фігури, у складанні фігур, у вдосконаленні перетворення.

До третього блоку – «Розвитку фонематичних уявлень, аналізу та синтезу» – віднесли ігри на сприяння покращення у дітей навчити виділяти спільні звуки (склади) з опорою на слух та мовлення в назвах предметів/об'єктів на малюнках; визначати кількість складів у слові; виділяти першу та останню букву, складати слова з поданих букв, що не потребують застосування орфографічних правил (на кшталт: сік, сом та ін.) тощо. Такий напрям роботи обумовлений взаємозалежністю успішності засвоєння букв від рівня розвитку вищезазначених операцій фонематичного аналізу та синтезу.

І основна мета четвертого блоку була продовжити роботу з формування узагальнювальної функції слова, системи морфологічного словотвору, лексичної системності, уточнення й диференціація різних типів лексичних значень; предметного значення граматичних морфем тощо.

Крім того, у розділ надані Методичні рекомендації щодо використання «Системи дидактичних ігор та вправ, спрямованих на попередження проявів дислексичних помилок у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією». Вони мають важливу практичну значущість та цінність для учасників освітнього процесу.

По-перше, ці рекомендації надають конкретні інструкції для вихователів та вчителів-логопедів (дефектологів) спрямовані на ефективне використання розробленої Системи. По-друге, ці рекомендації визначають ключові принципи і підходи, яких слід дотримуватися при роботі з дітьми з дизартрією для максимізації ефективності корекційно-пропедевтичної роботи. Це сприяє збільшенню шансів на досягнення позитивних результатів у формуванні навичок читання та письма у дітей. По-третє, рекомендації відзначають індивідуальний підхід до кожної дитини, що важливо при роботі з дітьми з різним ступенем вираження дизартрії. Це сприяє адаптації методів та завдань до конкретних потреб кожної дитини. І, на сам кінець, ці рекомендації спрямовані не тільки на вчителів, а й надають важливі вказівки для батьків. Це стимулює партнерську взаємодію між вчителями-логопедами та батьками для спільного вирішення завдань, пов'язаних із запобіганням дислексій.

Як висновок зазначимо, що магістерська робота є готовим науковим доробком, структурованим та обґрунтованим шаблоном для проведення педагогічного експерименту з метою проведення профілактичної роботи з дітьми старшого дошкільного віку з дизартрією з метою попередження прояву дислексичних помилок під час їх навчання в закладі загальної середньої освіти.

Однак, наведена нами гіпотеза, яка ґрунтується на припущенні, що розроблена система дидактичних ігор та вправ сприятиме попередженню прояву дислексичних помилок у дітей з дизартрією під час їх навчання в закладі загальної середньої освіти; надані методичні рекомендації щодо її використання забезпечать індивідуалізований підхід до дітей старшого дошкільного віку з дизартрією, з врахуванням конкретних їх потреб і можливостей, залучення їх батьків у корекційно-педагогічний процес та надання їм підтримки у сприянні розвитку мовлення своїх дітей вдома потребує перевірки. Це стане головним нашим завданням подальших наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анастасова Н. М. Теоретичне обґрунтування напрямів соціально-емоційного розвитку дітей з тяжкими порушеннями артикуляційного апарату. *Логопедія*, 2015. № 6. С. 3-10.
2. Андрющенко Т. К. Компетентнісний підхід як стратегічний напрям розвитку освіти в Україні: теоретичний аспект. *Педагогічна освіта: теорія і практика*: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Вип. 13. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко, 2013. 352 с.
3. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і практика навчання дітей рідної мови: підручник. К.: Вища школа, 2007. 542 с.
4. Боднар Н. М. Корекційна робота із запобігання дизграфії в дітей молодшого шкільного віку: навч. посіб. Херсон, 2016. С. 17–22.
5. Вавіна Л. С. Оптична дисграфія у дітей з порушенням зору: прояви, запобігання. *Український логопедичний вісник*. Київ, 2012. Вип.1 С. 67–71.
6. Дарда С. М. Корекційні заняття з логопедії в ДНЗ: у 2 частинах. Частина 2. Вид. 2-ге, без змін. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 200 с.
7. Залізняк А. М. Підготовка дитини до опанування писемного мовлення *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя, 2011. Вип. 13 (66) С. 85–90.
8. Ільяна В. До проблеми вивчення механізму дислексії в здобувачів освіти початкової ланки з тяжкими порушеннями мовлення. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 2020. № 17. С. 44–60.
9. Ільяна, В. М. (2016). Дослідження рецептивної діяльності різної модальності у контексті подолання розладів читання. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 2016. №11. С. 62–69.
10. Ільяна В. М. Попередження дислексій у дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку. URL: <https://cutt.ly/nwYTuaho>

11. Ільяна В. Сучасні погляди на процес читання в структурі писемного мовлення. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2022. Вип. 107(3). С. 52–62.

12. Ільяна В. Технології визначення особливостей рецептивної діяльності в контексті попередження дислексій у дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання*. 2012. Вип. 3. С. 6–10.

13. Карабаєва І. Я вчуся читати і писати. *Дошкільне виховання*. 2000. № 9. С. 6–7.

14. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): навч. посіб. для вищ. навч. закладів. К.: Освіта, 2018. 255 с.

15. Лопатіна Г. О. Підготовка компетентного фахівця до формування мовленнєвої особистості дитини з порушенням мовлення. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. Т. 1. Вип. 24. 2020. С. 81–86.

16. Лопатіна Г. О., Липач А. С. Методичний комплект для комплексного логопедичного обстеження дитини дошкільного віку «КЛАД». Бердянськ : БДПУ, 2018. 74 с.

17. Махоня В. І. Порушення писемного мовлення: історія, реалії, перспективи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2017. №34. С. 57–62.

18. Мицик Г. М. Використання цифрових ігор у профілактиці порушення процесу читання у дітей старшого дошкільного віку. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2022. Вип. 87(1). С. 68–80. <https://doi.org/10.33407/itlt.v87i1.4638>

19. Мицик Г. М., Гусак А. А., Черепанова А. С. Щодо формування у здобувачів спеціальності 016 Спеціальна освіта практичних навичок

організації корекційно-розвиткової роботи під час дистанційного навчання. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 3. Бердянськ : БДПУ, 2022. С. 80–91.

20. Мицик Г. М., Бабіченко А. Д. Використання гейміфікації в попередженні дислексії у дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 2022. Вип. 58. Том 2. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», С. 248–254. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/58-2-35>

21. Мицик Г. М. Логопедична освіченість та її місце в структурі корекційно-мовленнєвої компетентності батьків дітей дошкільного віку з вадами мови в сільській місцевості. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Педагогічні науки: зб. наук. пр. Бердянськ: ФО-П Ткачук О. В., 2016. Вип. 1. С. 161–167. http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpu_2016_1_28

22. Мицик Г. М. Роль Навчально-логопедичної лабораторії у формуванні та розвитку цифрової компетентності майбутніх вчителів спеціальної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Вип. 61. Том 2. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 272–278. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-2-45>

23. Мицик Г. М. Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності в сільській місцевості : дис. ... канд.пед.наук : 13.00.04 / Запорізький. нац. ун-т. Запоріжжя, 2019. 288 с.

24. Рібцун Ю. В. Діалогова взаємодія педагогів та учнів початкових класів із важкими порушеннями мовлення (1-2, 3-4 класи) («Мистецька галузь», «Технологічна галузь»). 2020. 150 с.

25. Рібцун Ю. В. Дошкільнятко: корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : навч.-метод. посіб. К., 2014. 238 с.

26. Рібцун Ю. В. Дошкільнятко: корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : навч.-метод. посіб. 2014. 336 с.

27. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: програмно-методичний комплекс, 2013. 57 с.

28. Рібцун Ю. В. Мелодії кольорових звуків. Фонетико-фонематична компетентність дошкільника: альбом для ігор-занять із дітьми 5–6 років. 2014. 145 с.

29. Рібцун Ю. В. Особливості фонематичної складової мовлення дітей середнього дошкільного віку із ФФНМ. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/25901/Ribtsun.pdf?sequence>

30. Рібцун Ю. В. Словничок для діточок: пароніми : метод. посіб. К. : Світич, 2012. 136 с.

31. Рібцун Ю. В. У країні Веселкових звуків. Альбом учителя-логопеда. Частина 1. Х. : Видавнича група «Основа», 2020. 96 с.

32. Рібцун Ю. В. Характеристика фонетико-фонематичної складової мовлення дітей п'ятого року життя із ФФНМ. Український логопедичний вісник : зб. наук. пр. Вип. 2. 2011. С. 36–53.

33. Рібцун, Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: програмно-методичний комплекс. К., 2012. 258 с.

34. Рібцун Ю. В. Я учусь розмовляти. Логопедичний альбом (для дітей 3-6 років). Київ : Генеза. 2019. 160 с.

35. Солдатова А., Ревуцька О., Малуєва Т. Попередження порушень писемного мовлення у дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки: зб. наук. пр. Вип.3. Бердянськ : БДПУ, 2022. С. 122–136.

36. Тарасун В. В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. 2017. 360 с.
37. Тубичко, Ю. О., Тубычко, Ю. А. Обґрунтування доцільності профілактики труднощів оволодіння письмовим мовленням у старших дошкільників зі стертою формою дизартрії. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/4877/1/2010.pdf>
38. Цибуляк Н.Ю. Розвиток спостережливості майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: теоретико-практичні аспекти: [монографія]. Бердянськ: ФОП Ткачук О.В., 2015. 288 с.
39. Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями розумового розвитку : навчально-методичний посібник. К., ІСП НАПН України, 2016. 81 с.
40. Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку навчально-методичний посібник. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 558 с.
41. Шеремет М. К. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене і доповнене / за ред. М.К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 672 с.
42. Aikaterini M. Characteristics of didactic games for preschool children. URL: <https://cutt.ly/XwYTp3G>
43. Lyndina Y., Martynyuk Z., Tovstohan V., Babichenko A., Mytsyk H., Samoilenko I. Psychological and Pedagogical Technologies in Working with Children with Special Educational Needs: Neuropedagogical Aspect. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience* 2023. Vol. 14(1). P. 302–318. <https://doi.org/10.18662/brain/14.1/421>
44. Mytsyk H. Utilizing the opportunities provided by the educational and speech therapy laboratory in the formation and development of future special education teachers' digital competence. Correction and rehabilitation innovations: implementation of European experience : Scientific monograph. Riga, Latvia :

«Baltija Publishing», 2023. P. 175–200. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-325-5-11>

45. Piddubna O., Maksymchuk A., Lytvychenko D., Revutska O., Moskalenko M., Sopina O. Implementing Neuropedagogical Innovation in Schools: From Theory to Practice. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 2023. 14(2), P. 37–58